

Środowisko pracy i choroby zawodowe

Główne kierunki działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie prowadzonego nadzoru sanitarnego w celu poprawy warunków pracy i ochrony zdrowia pracowników przed negatywnym oddziaływaniem szkodliwych i uciążliwych czynników występujących na stanowiskach pracy określone były w Wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego do planowania i działalności Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2020 r. Bieżący nadzór sanitarny sprawowany przez pion higieny pracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej obejmował w 2020 r. kontrole dotyczące przestrzegania przepisów m.in. z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach pracy, wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, przeprowadzania profilaktycznych badań lekarskich u zatrudnionych pracowników, występowania substancji chemicznych i ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy, występowania szkodliwych czynników biologicznych w środowisku pracy, produktów biobójczych, detergentów oraz prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3, a także oceny ryzyka zawodowego.

Wprowadzenie w pierwszym kwartale 2020 roku na obszarze

Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii w związku z rosnącą liczbą przypadków zakażeń wirusem SARS-CoV-2 wytyczyło nowy, dodatkowy kierunek działań realizowany w zakładach pracy przez pracowników oddziału higieny pracy. Nowym zadaniem stało się podejmowanie działań na rzecz ograniczenia rozprzestrzeniania się zachorowań na COVID-19 nie tylko w zakładach pracy ale również w przestrzeni publicznej.

W początkowej fazie epidemii, przy zaostrzonych reżimach sanitarnych, działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakładach pracy odnoszące się do przeciwdziałania COVID-19 skupiały się na monitorowaniu sytuacji panującej w zakładach poprzez działania zdalne (za pośrednictwem poczty elektronicznej i telefonu), mające na celu zarówno sprawdzenie stopnia wprowadzenia wytycznych branżowych, jak również pomoc w rozwiązywaniu problemów związanych z ich realizacją. W ramach zgłaszanych interwencji, wzywano pracodawców do przedstawienia wyjaśnień w kwestii zarzucanych im nieprawidłowych działań w zakresie ochrony pracowników przed zakażeniem COVID-19.

Przeprowadzono cykl szkoleń dla pracodawców w zakresie profilaktyki zakażeń oraz podejmowania odpowiednich działań minimalizujących rozprzestrzenianie się zakażeń w przypadku ich wystąpienia, odbywały się one w miarę możliwości w formie stacjonarnej a w czasie zaostrzenia reżimów sanitarnych w formie wideokonferencji, rozmów telefonicznych i wymiany informacji za pośrednictwem poczty elektronicznej.

Kontrole w terenie rozpoczęto w większości powiatów w miesiącu czerwcu. W odniesieniu do prowadzonych w zakładach pracy działań przeciwepidemicznych miały one charakter konsultacyjno - doradczy w zakresie oceny ryzyka zawodowego, wyboru właściwych środków zapobiegawczych, organizacji pracy, opracowania właściwych procedur i instrukcji. Prowadzono również przegląd

produktów biobójczych stosowanych do dezynfekcji zakładach pracy pod kątem ich legalności jak również właściwej dystrybucji w najbardziej wrażliwych na przeniesienie wirusa miejscach.

Nowa sytuacja epidemiczna, nowe priorytetowe działania, przyczyniły się do ograniczenia działań związanych z realizacją określonych początkiem 2020 roku wytycznych zaplanowanych do realizacji na 2020 rok.

W 2020 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna w województwie podkarpackim nadzorowała warunki pracy w 5648 zakładach, zatrudniających 247777 osób. Pracownicy pionu higieny pracy przeprowadzili 1129 kontrole sanitarne (w 2019 r. - 2807) w 888 podmiotach gospodarczych (w 2019 r. - 2095). Skontrolowano warunki pracy 76963 osób.

Jednym z podstawowych celów kontroli zakładów pracy była ocena warunków zdrowotnych środowiska pracy, a zwłaszcza sposobów zapobiegania powstawaniu chorób zawodowych i innych chorób związanych z warunkami pracy oraz ocena stanu sanitarnego uwzględniająca między innymi pomieszczenia i urządzenie stanowisk pracy, zaplecze higieniczno-sanitarne, wyposażenie pracowników w odzież roboczą i sprzęt ochrony osobistej, zaopatrzenie w środki czystości oraz organizację pierwszej pomocy.

W 2020 roku w skontrolowanych zakładach stwierdzono m.in. następujące nieprawidłowości:

- w 117 zakładach przekroczenia NDS/NDN;
- w 79 zakładach brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych;
- w 43 zakładach brak lub niepoprawna ocena ryzyka zawodowego;
- w 30 zakładach uchybienia w zakresie stosowania niebezpiecznych substancji lub mieszanin chemicznych;
- w 36 zakładach zły stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń;
- w 8 zakładach brak rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia;
- w 12 zakładach uchybienia w zakresie szkodliwych czynników biologicznych;
- w 19 zakładach uchybienia w zakresie czynników rakotwórczych

i mutagennych;

- w 1 zakładzie brak aktualnych badań profilaktycznych pracowników.

W związku ze stwierdzeniem naruszeń wymogów higieniczno-zdrowotnych wydano ogółem 326 decyzji administracyjnych, w tym 180 decyzje (w 2019 r. - 791) obejmujące 730 nakazów mających na celu poprawę warunków pracy.

Z analizy narażenia zawodowego wynika, że w roku 2020 w 117 zakładach pracy było 10098 pracowników ekspozowanych na jeden lub kilka czynników szkodliwych dla zdrowia w stężeniach lub natężeniach przekraczających dopuszczalne normatywy higieniczne (co stanowi około 13,1% ogólnej liczby zatrudnionych w zakładach skontrolowanych). W związku ze stwierdzonymi przekroczeniami dopuszczalnych stężeń i natężeń wydano 65 decyzje administracyjne dotyczące obniżenia ich wartości w środowisku pracy. W wyniku tych działań uzyskano poprawę warunków pracy dla 1207 pracowników. Niezależnie od czynności kontrolnych, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podczas kontroli udzielali porad w zakresie bezpiecznej pracy z czynnikami szkodliwymi występującymi w środowisku pracy.

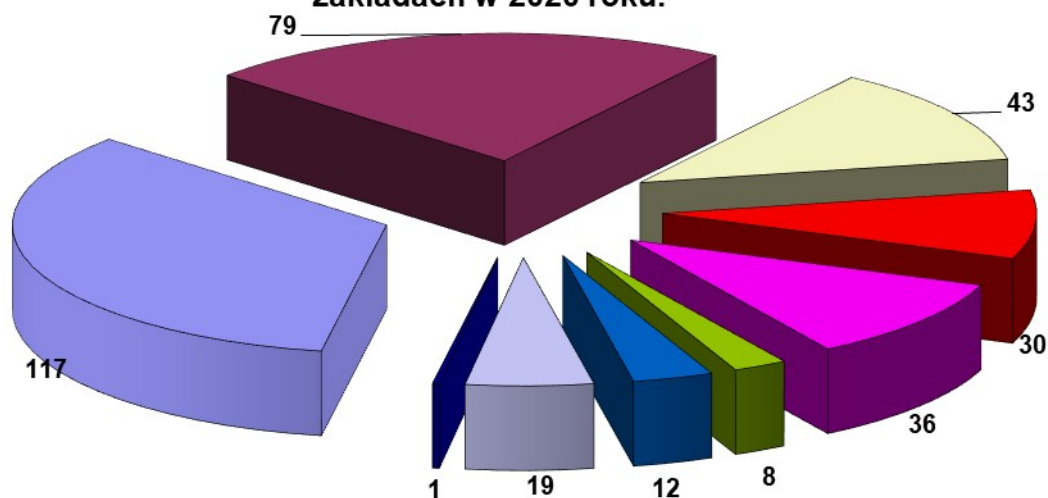
Narażenie pracowników na ponadnormatywne stężenia i natężenia czynników środowiska pracy przedstawiało się następująco:

- 9308 osób pracowało w przekroczeniach normatywach czynników fizycznych;
- 247 osób pracowało w ponadnormatywnym zapyleniu;
- 195 osoby ekspozowane były na związki toksyczne powyżej dopuszczalnych stężeń czynników chemicznych;

Najczęściej występującym czynnikiem szkodliwym w przekroczeniu w nadzorowanych zakładach pracy był hałas, którego przekroczenie stwierdzono w 83 zakładach objętych kontrolami. Łączna liczba osób narażonych na jego oddziaływanie stanowiła 12,1% ogółu zatrudnionych w skontrolowanych zakładach w różnych gałęziach gospodarki.

Działania organów

Nieprawidłowości stwierdzone w skontrolowanych zakładach w 2020 roku.

- przekroczenia NDS/NDN,
- brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych,
- brak lub niepoprawna ocena ryzyka zawodowego,
- uchybienia w zakresie stosowania niebezpiecznych substancji lub mieszanin chemicznych,
- zły stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń,
- brak rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia,
- uchybienia w zakresie szkodliwych czynników biologicznych,
- uchybienia w zakresie czynników rakotwórczych i mutagennych,
- brak aktualnych badań profilaktycznych pracowników,

Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w zakresie objętym działaniem przez higienę pracy, ukierunkowane były na wyegzekwowanie od pracodawców poprawy warunków pracy, m.in. poprzez podjęcie działań mających na celu obniżenie stężeń i natężeń czynników szkodliwych na stanowiskach pracy. Pracodawcy zobligowani byli również do opracowania, a następnie wdrażania w życie programów działań organizacyjno-technicznych, które zmierzały do wyeliminowania przekroczeń.

Czynniki rakotwórcze i mutagenne w środowisku pracy

Istnieje setki substancji niebezpiecznych sklasyfikowanych jako substancje rakotwórcze, na których działanie mogą być narażeni pracownicy.

Niektóre są generowane w trakcie procesów roboczych. Długotrwałe narażenie na niektóre substancje chemiczne może spowodować niekontrolowany wzrost komórek prowadzący do zmian nowotworowych. Większość substancji rakotwórczych zaliczana jest do substancji o działaniu bezprogowym, czyli nie można dla nich ustalić bezpiecznych poziomów ekspozycji. Zmiany nowotworowe mogą ujawnić się po upływie wielu lat od chwili pierwszego narażenia na substancje chemiczne. Okres tego opóźnienia jest nazywany okresem latencji i może wynosić nawet do 40 lat. Nowotwory powstałe w następstwie narażenia zawodowego mogą być zlokalizowane w różnych miejscach organizmu, niekoniecznie ograniczonych do miejsca bezpośredniej styczności z substancją chemiczną.

Podczas sprawowania nadzoru nad zakładami stosującymi czynniki rakotwórcze pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej skontrolowali 107 zakładów, w których występują czynniki rakotwórcze, stwierdzając uchybienia wydali 38 decyzji nakazowych. W 17 zakładach pracy stwierdzono brak rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym oraz brak rejestru pracowników narażonych na działanie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym.

Spośród 2283 pracujących w narażeniu na czynniki rakotwórcze lub mutagenne najwięcej pracowników ekspozowanych było z branży przemysłu drzewnego oraz opieki zdrowotnej. Z branży przemysłowej najczęstszym zgłaszanym czynnikiem rakotwórczym był pył drewna, a w opiece zdrowotnej zarówno promieniowanie jonizujące związane głównie z narażeniem m.in. pracowników diagnostyki obrazowej oraz formaldehyd służący do utrwalania pobranych wycinków od pacjentów. Zgłaszane są również związki chromu (VI) stosowane jako odczynniki w laboratoriach oraz jako substancje wydzielające się jako produkty w trakcie pracy, czyli np. związki chromu (VI) powstające w trakcie spawania.

Na uwagę zasługuje fakt, że z dniem 24.01.2020 r. zostało zmienione rozporządzenie Ministra Zdrowia rozporządzenie w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy. Powyższe zmiany dotyczyły załącznika nr 1 określającego wykaz czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym. W punkcie II dotyczącym „Procesów

technologicznych, w których dochodzi do uwalniania substancji chemicznych, ich mieszanin lub czynników o działaniu rakotwórczym lub mutagennym” w podpunkcie 5 nastąpiła zmiana dotycząca prac związanych z narażeniem na pył drewna twardego. Wprowadzono zapis „prace związane z narażeniem na pył”, bez rozróżnienia na drewno twarde i miękkie. Ponadto został wpisany jeszcze jeden proces technologiczny o działaniu rakotwórczym lub mutagennym wymieniony w podpunkcie 6.: „prace związane z narażeniem na krzemionkę krystaliczną - frakcję respirabilną powstającą w trakcie pracy.”

Powyższa zmiana przyczyniła się do zwiększenia zgłoszeń informacji do tutejszego Inspektora o czynnikach rakotwórczych lub mutagennych w środowisku pracy z terenu województwa podkarpackiego przez 518 pracodawców (w 2019 r. - 422).

Ponadto pracownicy higieny pracy edukują pracodawców w zakresie nowo sklasyfikowanych czynników rakotwórczych, które muszą znaleźć swoje miejsce w rejestrach oraz o rozważeniu możliwości wyeliminowania z procesu technologicznego czynników o działaniu rakotwórczym lub mutagennym. W roku 2020 udzielono telefonicznie obszernych wyjaśnień pracodawcom z terenu województwa podkarpackiego dotyczących sposobu uzupełnianie „Informacji o substancjach chemicznych, ich mieszaninach, czynnikach lub procesach technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym”.

Azbest

Azbest jest nazwą handlową naturalnie występujących w przyrodzie minerałów o włóknistej budowie. Zaliczany jest do substancji o udowodnionym działaniu rakotwórczym dla człowieka. Ze względu na jego szkodliwe działanie od 2005 r. we wszystkich krajach Unii Europejskiej obowiązuje zakaz jego używania i produkcji. Natomiast w Polsce zakaz

ten obowiązuje od 1997 roku. Pomimo, że w Polsce od 23 lat nie produkuje się wyrobów zawierających azbest, każdego roku stwierdzane są nowe azbestozależne choroby zawodowe. Jest to związane ze specyfiką biologicznego działania azbestu, polegającą na występowaniu chorób po bardzo długim okresie, od początku narażenia do wystąpienia objawów chorobowych, wynoszącym nawet 40-50 lat.

W wykazie chorób zawodowych wymienione zostały następujące choroby będące skutkiem zawodowej ekspozycji na azbest:

- Pylica azbestowa (poz. 2/5)
- Choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu:
 - - rozległe zgrubienia opłucnej (poz. 4/1)
 - - rozległe blaszki opłucnej lub osierdzia (poz. 4/2)
 - - wysięk opłucnowy (poz. 4/3)
- Nowotwory złośliwe:
 - - rak płuca, rak oskrzela (poz. 17/1)
 - - międzybłoniak opłucnej albo otrzewnej (poz. 17.2)
- Przewlekłe obturacyjne zapalenie oskrzeli, które spowodowało trwałe upośledzenie sprawności wentylacyjnej płuc z obniżeniem natężonej objętości wydechowej pierwszosekundowej (FEV1) poniżej 60% wartości należnej, wywołane narażeniem na pyły lub gazy drażniące, jeżeli w ostatnich 10 latach pracy zawodowej co najmniej w 30% przypadków stwierdzono na stanowisku pracy przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń (poz. 5).

W województwie podkarpackim w latach 2009-2020 stwierdzono 10 przypadków chorób zawodowych wywołanych pyłem azbestowym. Stwierdzono 3 przypadki chorób opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu – rozległe zgrubienia opłucnej (poz. 4/1), 3 przypadki nowotworów złośliwych powstałych w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi – rak płuca (poz. 17/1) oraz 4 przypadki nowotworów złośliwych powstałych w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi pod

postacią międzybłoniaka opłucnej (poz. 17/2). Istnieje związek czasowy pomiędzy trwaniem ekspozycji zawodowej a rozwojem choroby (zwykle ponad 10 lat pracy w atmosferze zanieczyszczonej pyłem azbestu), co znajduje potwierdzenie wśród analizowanych przypadków z terenu województwa podkarpackiego – czas narażenia średnio wynosił 20 lat. Obecnie azbest w środowisku pracy występuje głównie przy pracach związanych z demontażem materiałów budowlanych zawierających azbest oraz jego utylizacją. Na uwagę zasługuje fakt, że w roku 2020 nie stwierdzono chorób wywołanych narażeniem na azbest w województwie podkarpackim.

Oddział higieny pracy w ramach realizacji rządowego „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” corocznie sprawuje nadzór nad przygotowaniem pracodawców do przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prac związanych z usuwaniem bądź zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest.

Celem Programu jest wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych i środowiskowych spowodowanych azbestem poprzez jego sukcesywne usuwanie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest. Ponadto celem jest również wzrost świadomości w zakresie zagrożeń zawodowych przy ekspozycji na azbest, a także promowania kultury prewencji celem eliminacji tych zagrożeń.

Znak graficzny „Uwaga – zagrożenie azbestem. Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”, używany podczas oznakowania strefy pracy z produktami zawierającymi azbest jak również podczas oznakowania wyrobów i odpadów zawierających azbest.

W 2020 r. nadzorem oddziałów higieny pracy objęto 12 firm zajmujących się, zabezpieczaniem, usuwaniem lub transportem wyrobów zawierających azbest (w 2019 r. - 6). Przeprowadzono 1 kontrolę w siedzibach tych firm (w 2019 r. - 5) oraz 6 kontroli w trakcie prac powodujących kontakt z azbestem (w 2019 r. - 15).

Z danych o narażeniu zawodowym wynika, że w roku 2020 r. przy zabezpieczaniu, usuwaniu, transporcie wyrobów zawierających azbest zatrudnionych było 38 pracowników, natomiast w 2019 r. - 45 pracowników. Na zbliżonym poziomie w porównaniu z rokiem 2019 utrzymuje się liczba zgłoszeń do PIS prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest - 109 zgłoszeń (w 2019 r. - 108). W 2020 r. nie stwierdzono nieprawidłowości sanitarno-higienicznych w zakresie zabezpieczania/usuwania wyrobów zawierających azbest.

Cytostatyki

Cytostatyki stanowią grupę substancji naturalnych i syntetycznych używanych w chemioterapii nowotworów, transplantologii do wywoływania immunosupresji, ale również w leczeniu niektórych chorób dermatologicznych i reumatologicznych o podłożu autoimmunologicznym. Leki cytostatyczne są środkami niewybiórczo niszczącymi chore komórki, stąd ich bardzo duża toksyczność dla całego organizmu.

Najbardziej narażone są osoby zatrudnione przy ich produkcji, farmaceuci przygotowujący leki cytostatyczne, lekarze i pielęgniarki podające je na oddziałach onkologicznych. Problem dotyczy także personelu pomocniczego – pracowników laboratoriów medycznych, a także członków ekip sprzątających,

pracowników lecznic weterynaryjnych. Z uwagi na możliwość wywołania schorzeń, tj: alergię, zmiany skórne, zaburzenia płodności, trudności w donoszeniu ciąży, wady wrodzone u potomstwa nowotwory, podczas pracy z tymi substancjami muszą zostać zachowane szczególne środki ostrożności. Zalicza się do nich, m.in.: skuteczną edukację, powszechny dostęp do środków ochrony – który jest obowiązkiem pracodawcy t.j. profilaktykę medyczną (wstępne i okresowe badania lekarskie), stosowanie środków ochrony indywidualnej (jednorazowe rękawice, fartuchy, okulary czepek, maski), środków ochrony zbiorowej (systemy wentylacyjne, łoże laminarne) oraz środków organizacyjnych (np. szkolenia) oraz samodyscyplina są sprzymierzeńcami w redukowaniu wpływu cytostatyków na zdrowie personelu.

Pracownicy higieny pracy uczestniczyli w realizacji zamierzenia Głównego Inspektora Sanitarnego wyznaczonego na lata 2019-2020 w zakresie koordynacji i prowadzenia nadzoru nad warunkami pracy oraz wypełnianiem przez pracodawców obowiązków wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników narażonych na substancje rakotwórcze zawarte w lekach cytostatycznych.

W 2020 r. ewidencją pionu higieny pracy objęto 6 zakładów ochrony zdrowia stosujących leki cytostatyczne. Z uwagi na sytuację epidemiczną w Polsce spowodowaną wirusem SARS-CoV-2, w roku sprawozdawczym nie przeprowadzono kontroli bieżącej tych obiektów.

Szkodliwe czynniki biologiczne w miejscu pracy

Szkodliwe czynniki biologiczne obejmują:

- drobnoustroje komórkowe, w tym zmodyfikowane genetycznie,
- jednostki bezkomórkowe zdolne do replikacji lub przenoszenia materiału genetycznego, w tym zmodyfikowane genetycznie,
- hodowle komórkowe,
- pasożyty wewnętrzne,

które mogą być przyczyną: zakażenia, alergii, zatrucia.

Czynniki te zaklasyfikowano do czterech grup ryzyka w zależności od ich zdolności wywoływania zakażenia. Szkodliwe czynniki biologiczne w środowisku pracy występują w wielu sektorach. Pracownicy niektórych branż, takich jak usługi opieki zdrowotnej i weterynaryjnej, rolnictwo, gospodarka odpadami, laboratoria są szczególnie narażeni.

W 2020 r. Państwowa Inspekcja Sanitarna w województwie podkarpackim nadzorowała warunki pracy w 287 zakładach, zatrudniających 25412 osób pracujących w narażeniu na szkodliwe czynniki biologiczne. Pracownicy pionu Higieny Pracy przeprowadzili 309 kontroli, w wyniku czego wydano 26 decyzji (w 2019 r. - 22) nakazujących usunięcie uchybień. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba wydanych decyzji uległa nieznacznemu zwiększeniu, które można przypisać sytuacji epidemicznej związanej z epidemią wirusa SARS-Co-V-2. W związku z powyższym pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zwracali szczególną uwagę na ocenę ryzyka zawodowego co skutkowało liczbą wydanych decyzji w tym zakresie w 16 zakładach pracy. Temat oceny ryzyka zawodowego jest tematem rozległym i wymagającym pewnego dokładnego poznania specyfiki pracy danej firmy oraz precyzyjnego rozeznania czynności, w trakcie których pracownicy mogą być narażeni na czynniki biologiczne. Stwierdzono również nieznaczny wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim liczby nakazów dotyczących rejestru prac narażających pracowników na działanie szkodliwych czynników biologicznych zaklasyfikowanych do 3 grupy zagrożenia - z 5 zakładów w roku 2019 do 7 w roku 2020. Natomiast liczba nakazów dotyczących rejestru pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych zaklasyfikowanych do 3 grupy zagrożenia utrzymuje się na takim samym poziomie co w roku 2019 i jego liczba wynosi 6. Należy przy tym dodać, że powyższa nieprawidłowość nie jest tak problematyczna dla pracodawców jak ocena ryzyka zawodowego z uwagi na

fakt, że powyższe rejestry są łatwo dostępne na rynku polskim w postaci gotowych już sporządzonych rejestrów. Problem tkwi w systematyczności uzupełniania powyższych rejestrów zwłaszcza odnośnie personelu nowo przyjętego, a także pojawienia się nowego czynnika biologicznego jakim jest wirus SARS-Co-V-2.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono 2 kontrole w ramach nadzoru nad GMM i GMO zgodnie z ustawą z dnia 22 czerwca 2001 roku o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. z 2019 r., poz. 706 ze zm.). Wydano 2 pozytywne opinie na prowadzenie zakładu inżynierii genetycznej.

Choroby zawodowe

Postępowania administracyjne w zakresie występowania chorób zawodowych prowadzone są w oparciu o przepisy prawne rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie chorób zawodowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1367) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie dokumentowania chorób zawodowych i skutków tych chorób (Dz. U. z 2013 r. poz. 1379). Za chorobę zawodową, zgodnie z art. 235¹ Kodeksu pracy, uważa się chorobę, wymienioną w wykazie chorób zawodowych, jeżeli w wyniku oceny warunków pracy można stwierdzić bezspornie lub z wysokim prawdopodobieństwem, że została spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia, występujących w środowisku pracy albo w związku ze sposobem wykonywania pracy.

W 2020 r. Państwowi Inspektorzy Sanitarni województwa podkarpackiego otrzymali 103 (w 2019 r. - 227) zgłoszenia podejrzeń chorób zawodowych. Na ich podstawie przeprowadzono 145 postępowań wyjaśniających, celem zebrania informacji dotyczących przebiegu i warunków pracy zawodowej zainteresowanych. Na podstawie wyników oceny narażenia zawodowego oraz orzeczeń lekarskich z właściwych placówek służby zdrowia, Państwowi Inspektorzy Sanitarni stwierdzili 62

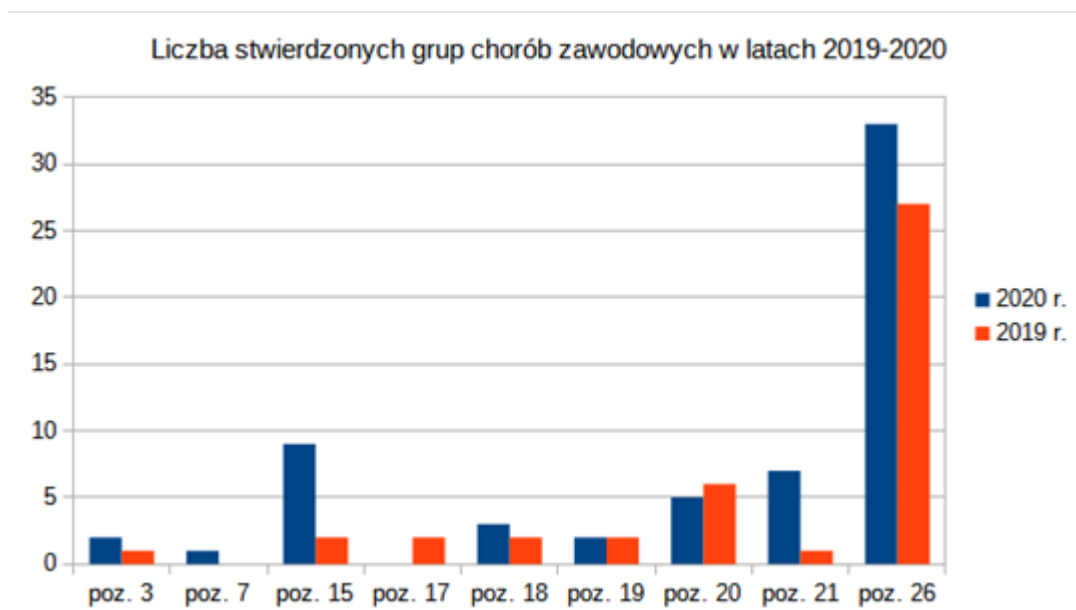
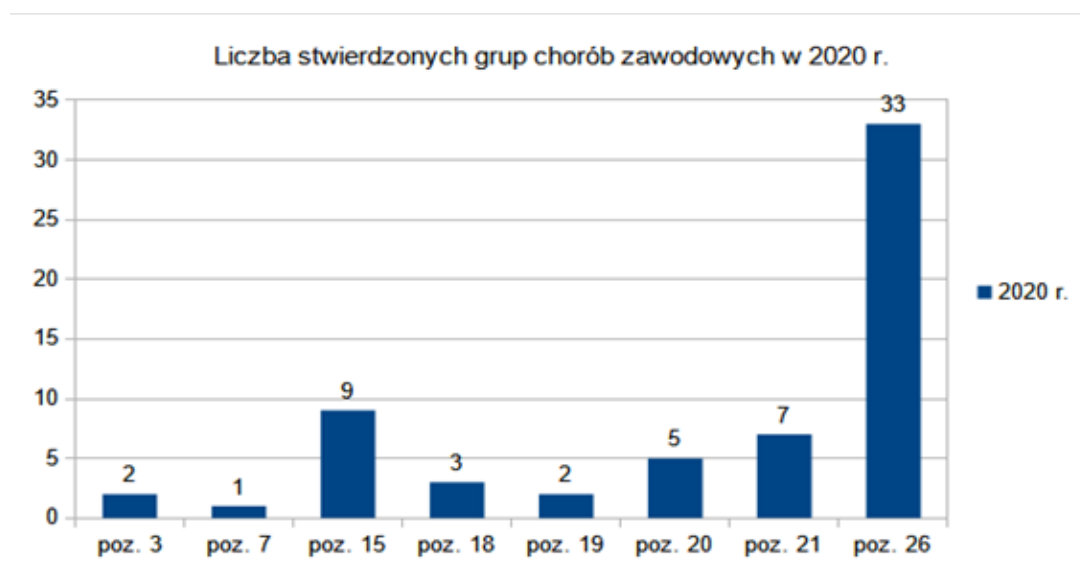
(w 2019 r. - 43) choroby zawodowe. W 71 (w 2019 r. - 38) przypadkach podejrzenia okazały się bezpodstawne, w związku z czym wydano decyzje o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

W 2020 r. zanotowano zachorowalność w następujących grupach chorób zawodowych:

- choroby zakaźne i pasożytnicze (poz. 26) - 33 przypadki,
- przewlekłe choroby narządu głosu (poz. 15) - 9 przypadków,
- zawodowe uszkodzenie słuchu (poz. 21) - 7 przypadków

- przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz.20) - 5 przypadków,
- choroby skóry (poz. 18) - 3 przypadki
- przewlekłe choroby układu ruchu wywołane sposobem wykonywanej pracy (poz. 19) - 2 przypadki,
- pylice (poz. 3) - 2 przypadki
- zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych (poz. 7) - 1 przypadek

Wykres nr Stwierdzone grupy chorób zawodowych w woj. podkarpackim w 2020 r.

Wykres . Stwierdzone grupy chorób zawodowych w woj. podkarpackim w latach 2019-2020

Z przeprowadzonych analiz wynika, że najczęściej chorób zawodowych notowano w rolnictwie (19) i leśnictwie (10) - dotyczyły chorób z poz. 26 - zakaźne i pasożytnicze oraz w szkolnictwie (8) - dotyczyły choroby z poz. 15 - przewlekłe choroby narządu głosu. W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba stwierdzonych chorób zawodowych w województwie podkarpackim ma tendencję rosnącą.

Nadal dominuje borelioza jako choroba zawodowa (33 przypadki), która stanowi ponad 41% wszystkich stwierdzonych przypadków, podobnie jak w roku 2019, gdy ich procent wśród chorób zawodowych wyniósł ponad 58% wszystkich stwierdzonych przypadków.

Wykres Kształtowanie się stwierdzonych chorób zawodowych w latach 2010 - 2020

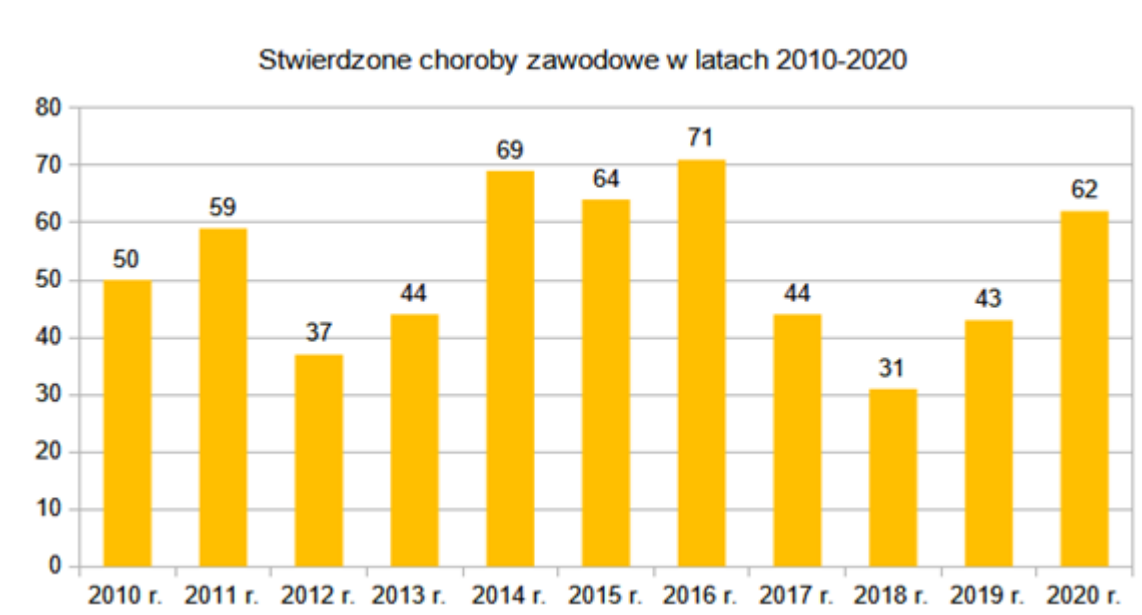

Tabela . Stwierdzone choroby zakaźne i pasożytnicze w 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 r.

Choroby zakaźne	WZW B	WZW C	Gruźlica	Borelioza	Inne	Ogółem
2016 rok	2	0	3	26	1	32
2017 rok	0	2	0	19	0	21
2018 rok	1	1	1	8	0	11
2019 rok	0	1	1	25	0	27
2020 rok	1	0	1	30	1	33

Rok 2020, podobnie jak lata poprzednie, został zdominowany przez choroby zakaźne i pasożytnicze, a w

szczególności przez boreliozę. Podobnie jak w Polsce, schorzenie to jako zawodowe, dominuje w sekcjach gospodarki – leśnictwie i rolnictwie.

Nadzór nad bezpieczeństwem stosowania chemikaliów

Państwowa Inspekcja Sanitarna sprawuje nadzór w zakresie przestrzegania przepisów związanych z bezpieczeństwem stosowania chemikaliów. Narażenie na działanie substancji chemicznych może mieć negatywny wpływ na jakość naszego życia, a nawet mu zagrażać. Korzystając z zalet chemikaliów w naszym życiu, musimy pamiętać, aby stosować je z rozsądkiem, tym samym minimalizując wszelki szkodliwy wpływ zarówno dla człowieka, jak i środowiska wynikający z narażenia na kontakt z nimi. Bardzo ważne jest zapewnienie bezpieczeństwa przez cały cykl ich życia, począwszy od pozyskania lub produkcji po ich utylizację.

W 2020 roku na terenie województwa podkarpackiego działało 21 producentów substancji chemicznych, 4 importerów substancji chemicznych, 54 dalszych użytkowników substancji chemicznych tj. formulatorów, 395 dystrybutorów substancji chemicznych i ich mieszanin oraz 2123 stosujących substancje chemiczne i ich mieszaniny niebędących formulatorami mieszanin. W zakresie nadzoru nad chemikaliami organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej działające w naszym województwie przeprowadziły 539 kontrole sanitarne, w tym w 41 przypadkach były to kontrole usterkowe. W wyniku przeprowadzonych kontroli wydano 32 decyzje administracyjne.

Do najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości wykrytych podczas kontroli należą:

- niezgodne z prawem oznakowanie substancji chemicznych i ich mieszanin,
- brak kart charakterystyki,
- niezgodne z prawem karty charakterystyki,
- brak aktualnego spisu stosowanych substancji i mieszanin niebezpiecznych.

W 2020 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna brała udział w kolejnym wspólnotowym projekcie REACH-EN-FORCE-8, który dotyczył kontroli sprzedaży internetowej

związanej z nieprawidłową sprzedażą substancji chemicznych, mieszanin jak również wyrobów zawierających substancje chemiczne oraz produktów biobójczych. W ramach ww. projektu przeprowadzono szereg kontroli dostępnych w sprzedaży internetowej produktów chemicznych. W wyniku kontroli wydano 1 decyzję administracyjną skutkującą usunięciem niezgodnego produktu ze strony internetowej oraz wycofaniem go z rynku. Pozostałe wykazane w powyższym zakresie uchybienia dotyczyły podmiotów sprzedających z siedzibą spoza terenu woj. podkarpackiego, w związku z czym wysłano informacje do właściwych terenowo Inspektorów Sanitarnych celem załatwienia zgodnie z kompetencjami.

Produkty biobójcze

Produkty biobójcze stanowią substancję lub mieszaninę, składającą się z jednej lub kilku substancji czynnych, której przeznaczeniem jest niszczenie, odstraszanie, unieszkodliwianie organizmów szkodliwych, zapobieganie ich działaniu lub zwalczanie ich w jakikolwiek sposób inny niż działanie czysto fizyczne lub mechaniczne. Stosowane są w działalności zawodowej jak i w gospodarstwach domowych np. do odstraszania owadów takich jak kleszcze i komary lub do dezynfekcji toalet. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów w zakresie prawidłowego wprowadzania do obrotu produktów biobójczych zawierających substancje czynne oraz bezpiecznego ich stosowania przez osoby zawodowo narażone na ich działanie, sprawuje m.in. Państwowa Inspekcja Sanitarna. Działania kontrolne ukierunkowane były w szczególności na sprawdzenie:

- posiadania oraz ważności pozwolenia na obrót produktem biobójczym,
- zgodności przeznaczenia i rodzaju produktu biobójczego z danymi figurującymi w pozwoleniu na obrót,
- obecności substancji czynnej oraz jej

stężenia w produkcie biobójczym,
 ➤ zawartości substancji niebędących substancjami czynnymi, ale wymagających rejestracji (jako składniki mieszanin w rozumieniu rozporządzenia REACH),
 ➤ oznakowania pakowania produktu biobójczego,
 ➤ dostępności karty charakterystyki produktu biobójczego,
 ➤ bezpiecznego stosowania,
 ➤ zgodnego z przeznaczeniem zastosowania.

W 2020 r. w województwie podkarpackim zewidencjonowano 37 podmiotów odpowiedzialnych za wprowadzenie do obrotu produktu biobójczego w tym 10 podmiotów wprowadzających do obrotu produkty biobójcze zobowiązane do uzyskania zezwolenia na wprowadzenie do obrotu. Ogółem przeprowadzono 81 kontroli (w 2019 r. - 70) w zakresie prawidłowości wprowadzania do obrotu produktów biobójczych oraz 255 kontroli (w 2019 r. - 225) w zakresie ich stosowania. W 24 przypadkach stwierdzono nieprawidłowości w związku z czym wydano 13 decyzji nakazujących ich usunięcie. Do najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości należało: wprowadzanie produktów biobójczych bez wymaganego pozwolenia. W związku z sytuacją epidemiczną, która wpłynęła na zwiększone zapotrzebowanie rynku na produkty wirusobójcze prowadzono przeglądy tych produktów w podmiotach funkcjonujących na terenie działania tut. Inspektorów Sanitarnych na miejscu lub poprzez przegląd internetowej oferty handlowej.

Nadzór nad prekursorami narkotyków kategorii 2 i 3

Prekursory narkotykowe to substancje sklasyfikowane zgodnie z załącznikiem I do rozporządzenia Nr (WE) 273 / 2004 o prekursorach narkotykowych posiadające szereg legalnych zastosowań, takich jak wytwarzanie tworzyw sztucznych, produktów farmaceutycznych, kosmetyków, perfum, detergentów lub

środków aromatyzujących. Są one również przedmiotem obrotu na potrzeby legalnych zastosowań na rynkach regionalnych i światowych, ale niektóre z nich mogą zostać wykorzystane do produkcji narkotyków. Ze względu na powyższe zagrożenie, podmioty gospodarcze prowadzące działalność w zakresie substancji chemicznych określonych jako prekursor narkotykowe kategorii 2 i 3 mają szereg obowiązków określonych w aktach prawnych krajowych oraz unijnych.

Nadzór nad prekursorami kategorii 2 i 3 sprawuje Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny właściwy ze względu na siedzibę wytwórcy, importera lub innego podmiotu wprowadzającego do obrotu - poprzez kontrolę realizacji obowiązków nałożonych na producenta, importera lub inny podmiot wprowadzający do obrotu wynikających z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, Rozporządzenia (WE) 273 / 2004 i Rozporządzenia (WE) 111 / 2005 oraz wydawania pozwoleń - na zasadach i w trybie określonych w przepisach o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Rozporządzeniu (WE) 273/2004 i Rozporządzeniu (WE) 111 / 2005.

Na terenie województwa podkarpackiego w 2020 roku 68 podmiotów wprowadzało do obrotu prekursor narkotyków kategorii 3, 5 podmiotów wprowadzało do obrotu prekursor narkotyków kategorii 2. Prekursory narkotyków stosowało w działalności zawodowej 206 podmiotów. W związku z nadzorem nad w/w prekursorami przeprowadzono 44 kontrole, w tym u wprowadzających 1 kontrolę i u stosujących 43 kontrole. Podczas kontroli nie stwierdzono uchybień.

Podsumowanie

1. W zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy uzyskano poprawę warunków pracy dla 1207 pracowników.
2. Nastąpił spadek liczby osób pracujących w przekroczeniach normatywów czynników fizycznych i chemicznych.

3. W 2020 r. nie wydano decyzji dotyczących unieruchomienia stanowiska pracy w związku z przekroczeniem normatywu higienicznego.

4. Narażenie na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych w środowisku pracy najczęściej występowało w branży przemysłu drzewnego i dotyczyło ekspozycji na pył drewna oraz w opiece zdrowotnej, gdzie pracownicy są narażeni na promieniowanie jonizujące oraz formaldehyd.

5. W porównaniu z rokiem 2019 liczba stwierdzonych chorób zawodowych w województwie podkarpackim wzrosła o 19 przypadków.

6. Najwięcej chorób zawodowych notowano w rolnictwie, leśnictwie oraz

szkolnictwie. Nadal dominuje borelioza jako choroba zawodowa.

7. W 2020 r. nie stwierdzono chorób wywołanych narażeniem na azbest w województwie podkarpackim.

8. Na zbliżonym poziomie w porównaniu z rokiem 2019 utrzymuje się liczba zgłoszeń do PIS prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest -109 zgłoszeń (w 2019r. - 108).

9. Zrealizowano wspólnotowy projekt REACH-EN-FORCE-8 dotyczący kontroli sprzedaży internetowej produktów chemicznych oraz produktów biobójczych.

